

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง "ความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูเกี่ยวกับโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา เขตพื้นที่ชนบทยากจน จังหวัดอุทัยธานี" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน และปัญหาในการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา เขตพื้นที่ชนบทยากจน จังหวัดอุทัยธานี โดยผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างประชากร คือ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้จัดดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา เขตพื้นที่ชนบทยากจน จังหวัดอุทัยธานี รวม 118 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 ฉบับรวม 236 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา 210 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 88.98

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์ โดยคิดเป็นค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางและความเรียง

สรุปผลการวิจัย

รายละเอียดเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรในการวิจัยเป็นชายร้อยละ 93.30 ส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 30 ปี และผู้บริหารร้อยละ 69.53 ไม่เคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน
2. ครูผู้จัดดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรในการวิจัย เป็นหญิงร้อยละ 58.10 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20 ถึง 30 ปี และครูผู้จัดดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันร้อยละ 72.86 ไม่เคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

สภาพทั่วไปของโรงเรียน

โรงเรียนร้อยละ 94.29 มีจำนวนนักเรียนระหว่าง 20-359 คน และมีครูระหว่าง 6-10 คน พื้นที่ของโรงเรียนส่วนใหญ่มีจำนวน 6-10 ไร่ ใช้เป็นพื้นที่ทำเกษตรของโรงเรียน ประมาณ 50 ตารางวาถึง 1 ไร่

น้ำดื่มน้ำใช้มีปริมาณเพียงพอโรงเรียน ร้อยละ 58.10 ใช้น้ำฝนดื่ม ส่วนน้ำใช้ ใช้น้ำจากบ่อหรือสระ

โรงเรียนร้อยละ 60.95 ไม่มีโรงครัว และร้อยละ 52.38 ไม่มีโรงอาหารที่แยกเป็นสัดส่วน แต่ใช้บางส่วนของห้องเรียนหรือห้องอื่น ๆ แทน

สภาพการจัดอาหารกลางวันของโรงเรียน

มีโรงเรียนเพียง 41 โรงเรียนคิดเป็นร้อยละ 39.04 ที่จัดบริการอาหารกลางวันเองบางส่วนหรือทั้งหมดให้กับนักเรียน ส่วนโรงเรียนที่เหลืออีก 64 โรงเรียนคิดเป็นร้อยละ 60.96 ที่ไม่ได้จัดบริการอาหารกลางวันเอง

1. โรงเรียนที่จัดบริการอาหารกลางวันเอง 41 โรงเรียน มีโรงเรียน 38 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 82.93 ที่มีคณะกรรมการโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

โรงเรียนร้อยละ 70.73 จัดบริการอาหารกลางวันทุกวันที่โรงเรียนเปิดเรียน

โรงเรียนร้อยละ 48.87 มีรูปแบบการจัดอาหารกลางวันแบบอาหารจานเดียว รองลงไปร้อยละ 31.71 จัดเฉพาะกับข้าวและของหวาน โดยนักเรียนนำข้าวมาจากบ้าน มีโรงเรียนเพียง 1 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 2.44 ที่จัดอาหารเป็นชุด

โรงเรียนร้อยละ 58.53 มีผู้รับผิดชอบการจัดอาหารกลางวันผ่านการอบรมการจัดอาหารกลางวัน โดยมีครูและนักเรียนเป็นผู้จัดและประกอบอาหาร ผู้ปกครองเพียงร้อยละ 29.27 ที่มีส่วนช่วยในการจัดอาหารกลางวันในโรงเรียน

โรงเรียนส่วนมากร้อยละ 53.66 ได้เงินทุนในการจัดอาหารกลางวัน จากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ รองลงไปร้อยละ 28.83 ได้จาก มูลนิธิหรือหน่วยงานเอกชน สำหรับนักเรียนยากจนโรงเรียนช่วยเหลือโดยให้รับประทาน อาหารกลางวันโดยไม่คิดเงินแต่ต้องช่วยเหลืองานของโรงเรียน

โรงเรียนจำนวน 30 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 73.17 ที่จัดกิจกรรม การเกษตรและนำผลผลิตทางการเกษตรของโรงเรียนมาสนับสนุนการจัดอาหารกลางวัน ในโรงเรียนแต่ไม่เพียงพอ

2. โรงเรียนที่ไม่ได้จัดบริการอาหารกลางวันเอง 64 โรงเรียนคิดเป็น ร้อยละ 60.96 สาเหตุที่โรงเรียนไม่จัดบริการอาหารกลางวันเพราะนักเรียนส่วนใหญ่ สะดวกที่จะนำอาหารมารับประทานที่โรงเรียน นอกจากนั้นโรงเรียนยังขาดครูหรือบุคคลากร ตลอดจนถึงงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ จึงให้นักเรียนนำอาหารมารับประทานที่โรงเรียน และบางส่วนกลับไปรับประทานอาหารกลางวันที่บ้าน

โรงเรียนร้อยละ 71.87 มีจำนวนนักเรียนยากจนที่ไม่มีอาหารกลางวัน รับประทานวันละ 1 ถึง 10 คน ในจำนวนนี้โรงเรียนมากกว่าครึ่งยังไม่ได้ช่วยเหลือ นักเรียนดังกล่าว มีเพียงร้อยละ 26.56 ที่ขอความช่วยเหลือจากวัดที่ใกล้โรงเรียน

โรงเรียนต้องการความช่วยเหลือด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ในการจัด บริการอาหารกลางวันและบุคคลากรที่มีความรู้ทางโภชนาการ

3. โรงเรียนที่จัดบริการอาหารเสริมให้กับนักเรียนมีเพียง 38 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 36.20 อาหารเสริมที่โรงเรียนจัดร้อยละ 92.10 คือ นมถั่วเหลือง ซึ่ง จัดบริการให้กับนักเรียนโดยไม่คิดเงินแต่มีการจัดบริการที่ไม่แน่นอน

ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

1. ด้านการจัดดำเนินงาน ผู้บริหารเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุดในเรื่อง เกี่ยวกับการจัดดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันต้องอาศัยการสนับสนุนของผู้ปกครอง การจัดหาอาหารกลางวัน เพื่อให้ นักเรียนได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่าและปริมาณเพียงพอ ทั้งยังช่วยลดปัญหาโรคขาดอาหารของนักเรียน สำหรับครูเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุดเรื่อง

ยก เว้น ใน เรื่อง การ จัด อาหาร กลาง วัน โดย โรงเรียน จัด บริการ เอง ทั้งหมด เป็น วิธี การ ที่ ดี ที่ สุด ครู เห็น ด้วย อยู่ ใน ระดับ ปาน กลาง

2. ด้านบุคลากร ผู้บริหารและครูต่างก็เห็นด้วยในระดับมากในเรื่องเกี่ยวกับความร่วมมือของครูและบุคลากรอื่น ๆ ตลอดจำนวนครูในโรงเรียนเป็นปัจจัยที่ช่วยให้อาหารกลางวันในโรงเรียนดำเนินการอาหารกลางวันบรรลุเป้าหมาย

3. ด้านงบประมาณ ผู้บริหารเห็นด้วยอยู่ในระดับมากในเรื่องเกี่ยวกับฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวนักเรียนมีส่วนช่วยให้โครงการอาหารกลางวันดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องแต่ถ้านักเรียนยากจนที่โรงเรียนได้รับประทานอาหารโดยไม่คิดเงินมีมาก โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนก็จะดำเนินไปไม่ได้ นอกจากนั้นสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติควรเพิ่มงบประมาณให้กับโรงเรียนตามภาวะเศรษฐกิจและชุมชนควรสนับสนุนช่วยเหลือด้านงบประมาณ สำหรับครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับผู้บริหาร ยก เว้น ใน เรื่อง การ ช่วย เหลือ สนับสนุน ด้าน งบประมาณ จาก ชุมชน และ การ จัด อาหาร กลาง วัน ควร คำนึง ถึง ผล ก่า ไร ด้วย ครู เห็น ด้วย อยู่ ใน ระดับ ปาน กลาง

4. ด้านสถานที่ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก ผู้บริหารและครูต่างก็เห็นด้วยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ยก เว้น ใน เรื่อง สถานที่ รับ ประทาน อาหาร ควร เป็น ห้อง เรียน ผู้ บริหาร เห็น ด้วย อยู่ ใน ระดับ ปาน กลาง ส่วน ครู เห็น ด้วย อยู่ ใน ระดับ น้อย

5. ด้านผลของโครงการอาหารกลางวัน ผู้บริหารและครูต่างก็เห็นด้วยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ยก เว้น ใน เรื่อง นักเรียน ยาก จน ที่ รับ ประทาน อาหาร กลาง วัน ของ โรงเรียน เกิด ปม ค้อย ผู้ บริหาร และ ครู เห็น ด้วย อยู่ ใน ระดับ น้อย

ความคิดเห็นของผู้บริหารและครู เกี่ยวกับปัญหาการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

1. ปัญหาด้านการจัดดำเนินงาน ผู้บริหารและครูต่างก็เห็นว่า การ จัด ดำ เนิน งาน เป็น ปัญหา อยู่ ใน ระดับ ปาน กลาง ใน เรื่อง ความ ช่วย เหลือ จาก หน่วยงาน ที่ เกี่ยว ข้อง และ ชุมชน ตลอด จน ขาด การ ประสาน งาน ระหว่าง บ้าน กับ โรงเรียน

2. ปัญหาด้านบุคคลากร ผู้บริหารและครูต่างก็ เห็นว่าปัญหาด้านบุคคลากร เป็น ปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุก เรื่อง

3. ปัญหาด้านงบประมาณ ผู้บริหารเห็นว่าปัญหาด้านงบประมาณเป็นปัญหาอยู่ในระดับมากทุกข้อ ยกเว้นในเรื่องการทำบัญชีรับจ่ายยุ่งยาก ผู้บริหารเห็นว่า เป็นปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับครูเห็นว่า เป็นปัญหาอยู่ในระดับมาก เฉพาะในเรื่องสินค้าราคาสูงมากจนไม่สามารถจัดซื้อเพื่อประกอบอาหารราคาถูกลงได้

4. ปัญหาด้านสถานที่ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก ผู้บริหารและครูต่างก็ เห็นว่าปัญหาด้านสถานที่ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นปัญหาอยู่ในระดับมาก เฉพาะเรื่องผลผลิตทางการเกษตรของโรงเรียนไม่เพียงพอ

การอภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนร้อยละ 94.29 มีจำนวนนักเรียนระหว่าง 20-359 คน มีครูไม่เกิน 10 คน พื้นที่ของโรงเรียน 1 ถึง 10 ไร่ ใช้เป็นพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 50 ตารางวา ถึง 1 ไร่ น้ำดื่มน้ำใช้มีปริมาณเพียงพอ มากกว่าครึ่งหนึ่งของโรงเรียนใช้น้ำฝนสำหรับดื่มและน้ำจากบ่อหรือสระเป็นน้ำใช้ โรงเรียนส่วนมากไม่มีโรงครัว และโรงอาหารที่แยก เป็นสัดส่วนแต่ดัดแปลงใช้บางส่วนของห้องเรียนหรืออาคารประกอบอื่น ๆ แทน จากสภาพดังกล่าวแสดงว่าโรงเรียนประถมศึกษา เขตพื้นที่ชนบทยากจน จังหวัดอุทัยธานี เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พื้นที่ของโรงเรียนจัดอยู่เกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ ของงานสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาที่กำหนดให้โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กต้องมีพื้นที่ของโรงเรียนไม่ต่ำกว่า 6 ไร่ แต่พื้นที่ที่โรงเรียน ใช้ทำการเกษตรมีน้อย ทั้งนี้อาจ เป็น เพราะสภาพพื้นดินไม่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก สำหรับน้ำดื่มจัดว่าเป็นน้ำสะอาดเหมาะสำหรับดื่ม ตรงตามที่กองอนามัยโรงเรียนระบุไว้ว่าน้ำที่จัดว่าเป็นน้ำสะอาดเหมาะสำหรับดื่ม ในโรงเรียนมีอยู่ 3 ชนิด คือ น้ำประปา น้ำฝน และน้ำบ่อที่ถูกสุขลักษณะ

2. สภาพการจัดอาหารกลางวันของโรงเรียน โรงเรียนประถมศึกษา เขตพื้นที่ชนบทยากจน จังหวัดอุทัยธานี มีโรงเรียนที่จัดบริการอาหารกลางวันเองบางส่วนหรือทั้งหมด ร้อยละ 39.04 เมื่อเทียบกับการจัดบริการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา

จังหวัดอุทัยธานีทั้งจังหวัดที่จัดบริการอยู่ในปัจจุบันมีประมาณ ร้อยละ 40.00 (สำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร 2527: 12) การที่โรงเรียนประถมศึกษา เขตพื้นที่ ชนบทยากจน กับโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดอุทัยธานีทั้งจังหวัดมีการจัดบริการอาหาร กลางวันใกล้เคียงกัน ทั้งนี้เนื่องจากในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 มุ่งพัฒนาประชาชนในพื้นที่ชนบทยากจนเพื่อแก้ปัญหา ความยากจนโดยการยกระดับให้ขึ้นมาสู่ความพออยู่พอกิน โดยเฉพาะมีเป้าหมายที่จะให้บริการทางโภชนาการแก่เด็กและหญิงมี ครรภ์ 2.2 ล้านคน (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2524: 342-343) จึงทำให้โรงเรียนประถมศึกษา เขตพื้นที่ชนบทยากจนได้รับการคัดเลือกโรงเรียนเข้า โครงการตามจำนวนที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนดในแต่ละปีมา ขึ้นจึงทำให้สถิติการจัดบริการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา เขตพื้นที่ชนบทยากจน กับโรงเรียนประถมศึกษาอื่น ๆ ในจังหวัดอุทัยธานีใกล้เคียงกัน

2.1 โรงเรียนที่จัดบริการอาหารกลางวันมีร้อยละ 39.04 ส่วนใหญ่บริการ อาหารกลางวันแบบอาหารจานเดียว ผู้รับผิดชอบคือครูที่ผ่านการอบรมการจัดอาหารกลางวัน ซึ่งจัดในรูปของคณะกรรมการโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน ผู้จัดและผู้ประกอบ อาหารได้แก่ครูและนักเรียน การบริการอาหารกลางวันทำทุกวันที่เปิดเรียนมีผู้ปกครองเพียง ส่วนน้อยที่เข้ามาช่วยเหลือในการจัดอาหารกลางวัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีต่อการจัดโครงการอาหารกลางวันของ โรงเรียนในเขตการศึกษา ๑" ของเพ็ญศรี ลักษณะงาน (2527: 88-89) ที่พบว่า โรงเรียนส่วนมากจัดอาหารกลางวันในรูปแบบอาหารจานเดียว และมีคณะกรรมการอาหาร กลางวันของโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ ส่วนมากผู้รับผิดชอบจะผ่านการอบรมการ จัดโครงการอาหารกลางวัน และการจัดอาหารกลางวันในโรงเรียนส่วนมากทำโดย บุคคลภายในโรงเรียนเท่านั้น นอกจากนี้โรงเรียนส่วนมากจัดอาหารกลางวันจำหน่ายทุกวัน ที่เปิดเรียน ส่วนในเรื่องนักเรียนยากจนไม่มีเงินซื้ออาหารโรงเรียนช่วยเหลือโดยให้ รับประทานอาหารโดยไม่คิดเงินแต่ต้องทำงานแลก เปลี่ยนตามที่โรงเรียนกำหนดนั้น สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร" ของอุดมศิลป์ ศรีสมบุรณ์ (2520: 103) ที่ว่า โรงเรียนที่จัด

โครงการอาหารกลางวันจะจัดอาหารที่โรงเรียนทำส่วนหนึ่งไว้ให้นักเรียนยากจน
 รับประทานแต่นักเรียนต้องช่วยเหลืองานของโรงเรียนบ้าง เช่น ทำความสะอาดภาชนะ
 เก็บถ้วยชาม เช็ดโต๊ะ นอกจากนั้นยังพบว่าโรงเรียนที่จัดบริการอาหารกลางวันส่วนมาก
 มีกิจกรรมด้านการเกษตรเพื่อสนับสนุนโครงการอาหารกลางวัน ซึ่งตรงกับนโยบายที่
 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติต้องการส่งเสริมให้นักเรียนปลูกพืช
 สวนครัว โดยให้สัมพันธ์กับวิชากลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ และนำผลผลิตที่ได้มาสนับสนุน
 โครงการอาหารกลางวัน ทั้งยังสอดคล้องกับโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันของ
 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่มีพระราชดำริที่จะสนับสนุนให้ใน
 โรงเรียนแต่ละแห่งทำการเพาะปลูก พืช ผัก สวนครัว ไม้ผล ไม้ใบ และอื่น ๆ ไว้
 ประกอบเป็นอาหารกลางวันในโรงเรียน เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนอาหารกลางวันใน
 โรงเรียน โดยเฉพาะในชนบท (สวนจิตรลดา 2527: 1)

2.2 โรงเรียนที่ไม่ได้จัดบริการอาหารกลางวันในโรงเรียน นักเรียน
 ส่วนใหญ่นำอาหารกลางวันมารับประทานที่โรงเรียนและกลับไปรับประทานอาหารที่บ้าน
 สาเหตุที่โรงเรียนไม่จัดบริการอาหารกลางวันในโรงเรียน เนื่องจากขาดครูหรือบุคคลากร
 ที่จะดำเนินการจัดอาหารกลางวันและขาดงบประมาณในการซื้อวัสดุอุปกรณ์ การขาด
 บุคคลากรและงบประมาณเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน
 ไม่สามารถดำเนินไปได้ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนในชนบทหรือเขตเมือง ดังผลการวิจัยของ
 สุดใจ จรุงจิตต์ (2520: 53) พบว่า อุปสรรคที่โรงเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายใน
 เขตบางเขน กรุงเทพมหานครไม่สามารถจัดบริการอาหารกลางวันสมบูรณ์แบบได้ เพราะ
 โรงเรียนส่วนใหญ่ยังขาดเงินทุนในการจัดบริการอาหารกลางวัน โรงเรียนต้องการ
 ความช่วยเหลือด้านงบประมาณที่ใช้เป็นทุนหมุนเวียนและจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจน
 บุคคลากรที่มีความรู้ด้านโภชนาการ โครงการอาหารกลางวันจะบรรลุวัตถุประสงค์ได้
 จำเป็นต้องอาศัยบุคคลากรที่มีความรู้และทัศนคติทางด้านโภชนาการที่ถูกต้อง ตลอดจน
 เข้าใจหลักและวิธีการจัดอาหารกลางวันในโรงเรียน การขาดบุคคลากรที่มีความรู้
 เฉพาะทาง จึงเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งในการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน
 ดังผลการวิจัยของ ซัตเตอร์ (Sutter 1978: 6590 - A) ที่พบว่าครูโรงเรียน
 ประถมศึกษาจำนวนน้อยที่มีความรู้ทัศนคติด้านโภชนาการที่ถูกต้อง นอกจากนั้น บอรั๊กแมน

(Borgman 1983: 1982 - A) ยังเสนอแนะว่าโรงเรียนทุกขนาดควรจ้างโภชนาการเป็นผู้จัดดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันและผู้ประกอบอาหารควรได้รับประกาศนียบัตรด้านอาหารและโภชนาการโดยเฉพาะ สำหรับในประเทศไทยการจ้างโภชนาการประจำโรงเรียน เป็นไปได้ยากด้วยเหตุนี้จึงควรมีการจัดการฝึกอบรมในด้านโภชนาการในโรงเรียน โรงเรียนที่ไม่ได้จัดอาหารกลางวันมีจำนวนนักเรียนยากจนประมาณวันละ 10 คน ที่ไม่ได้รับประทานอาหารกลางวัน ซึ่งผลการวิจัยของ เพ็ญศรี ลักษณะงาม (2527: 73) พบว่า นักเรียนยากจนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก เขตการศึกษา 9 ส่วนใหญ่ไม่มีอาหารกลางวันรับประทานประมาณวันละ 20 คนขึ้นไป ซึ่งตรงกับรายงานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2527: 5) ที่พบว่านักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือขาดแคลนอาหารกลางวันสูงสุด รองลงมาได้แก่ภาคกลาง ภาคใต้ และภาคเหนือตามลำดับ

2.3 การจัดบริการอาหารเสริมให้กับนักเรียนพบว่า โรงเรียนร้อยละ 36.20 จัดอาหารเสริมประเภทนมถั่วเหลืองให้บริการนักเรียนแต่ก็ไม่สม่ำเสมอ ซึ่งส่วนใหญ่จัดบริการให้เปล่า การที่โรงเรียนจัดบริการไม่สม่ำเสมออาจจะไม่ช่วยแก้ปัญหาภาวะทุพโภชนาการในเด็กวัยเรียน

3. ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

3.1 ด้านการจัดดำเนินงาน ผู้บริหารและครูเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุดในเรื่องความร่วมมือสนับสนุนของผู้ปกครอง และจุดมุ่งหมายของการจัดโครงการอาหารกลางวัน แสดงว่าผู้บริหารและครูมีความรู้ความเข้าใจและมีแนวคิดเกี่ยวกับการจัดอาหารกลางวันที่ถูกต้อง โดยเฉพาะในด้านความสำคัญของผู้ปกครองที่จะสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของสุดใจ จรุงจิตต์ (2520: 51) ที่ว่า โรงเรียนควรมีการประชุมระหว่างครูและผู้ปกครอง เพื่อให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม และสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน ดังนั้น โรงเรียนควรชี้แจงและขอความร่วมมือจากผู้ปกครองให้เข้าใจหลักการและนโยบายการจัดโครงการอาหารกลางวันโดยละเอียด จะ

จะช่วยให้การจัดดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันดำเนินไปได้ด้วยดี

3.2 ด้านบุคคลากร ผู้บริหารและครูเห็นด้วยอยู่ในระดับมากในเรื่องความร่วมมือและการประสานงานของบุคคลากรหลาย ๆ ฝ่าย ซึ่งเป็นความคิดเห็นที่ถูกต้องเพราะการจัดดำเนินงานโครงการใด ๆ ก็ตามไม่มีใครสามารถทำได้สำเร็จถ้าหากขาดเสียซึ่งความร่วมมือประสานงานจากผู้ร่วมงานและผู้เกี่ยวข้อง ดังนั้นครูจึงเป็นกำลังในการจัดดำเนินงานให้โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนสำเร็จ แต่ครูเพียงคนเดียวคงไม่สามารถจัดดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ โรงเรียนจึงควรจัดตั้งคณะกรรมการอาหารกลางวัน ซึ่งประกอบด้วยอาจารย์ใหญ่ หรือครูใหญ่ ครูในโรงเรียน ตัวแทนนักเรียน ตัวแทนผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ในชุมชน ดังที่รองเลขาธิการคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เฉลิม บุญธรรม เจริญ (2527: 26) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนว่าต้องการความร่วมมือของชุมชน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม เป็นกรรมการดำเนินงาน เพื่อให้ผู้ปกครองและชุมชนเป็นเจ้าของโครงการร่วมกับโรงเรียน จากผลการวิจัยพบว่า มีผู้ปกครองเพียงส่วนน้อยที่ให้ความช่วยเหลือในการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

3.3 ด้านงบประมาณ ผู้บริหารและครูเห็นด้วยอยู่ในระดับมากในเรื่องเกี่ยวกับฐานะการเงินของผู้ปกครองนักเรียนและความช่วยเหลือด้านงบประมาณในชุมชน ทั้งนี้เพราะถ้าโรงเรียนจัดบริการอาหารกลางวันให้กับนักเรียน แต่มีนักเรียนยากจนที่ไม่มีเงินซื้ออาหารในแต่ละวัน โรงเรียนต้องช่วยเหลือให้รับประทานโดยไม่คิดเงิน โดยไม่ได้รับบริการสนับสนุนจากชุมชน และงบประมาณที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติให้ก็มีจำนวนจำกัด อาจเป็นเหตุให้โครงการอาหารกลางวันต้องหยุดชะงักหรือต้องเลิกดำเนินการ ดังที่เกรียงศักดิ์ อุทโยธา (2528: 62) เสนอแนะว่า ปัจจัยที่ทำให้โครงการอาหารกลางวันสำเร็จหรือล้มเหลว มีส่วนเกี่ยวข้องกับจำนวนเด็กที่มีความสามารถในการซื้ออาหารในโครงการอาหารกลางวันและจำนวนเด็กยากจนที่โรงเรียนต้องช่วยเหลือ

3.4 ด้านสถานที่ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานที่ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับมาก ซึ่งความคิดเห็น

ดังกล่าว เป็นไปในทางที่ถูกต้องตามหลักและวิธีการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

3.5 ด้านผลของโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน ผู้บริหารและครู มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลของโครงการอาหารกลางวันอยู่ในระดับมาก ซึ่งความคิดเห็นดังกล่าว เป็นไปในทางที่ถูกต้องตามหลักและวิธีการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

เมื่อพิจารณาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดโครงการอาหารกลางวันรวมทุกด้านแล้วพบว่า ผู้บริหารและครู ต่างก็มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน เป็นไปในทางบวกคือ มีความรู้ความเข้าใจหลักและวิธีการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนถูกต้องอยู่ในระดับมาก

4. ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับปัญหาในการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

4.1 ปัญหาด้านการจัดดำเนินงาน และปัญหาด้านบุคคลากร ผู้บริหารและครู เห็นว่าเป็นปัญหาอยู่ในระดับปานกลางแสดงว่า ผู้บริหารและครูเห็นว่าเป็นปัญหาไม่มากนัก ถ้าหากโรงเรียนได้รับความร่วมมือจากครูและบุคคลากรอื่น ๆ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะช่วยให้การจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนดำเนินไปได้ด้วยดี

4.2 ปัญหาด้านงบประมาณ

ผู้บริหารเห็นว่าเป็นปัญหาอยู่ในระดับมากทุกข้อยกเว้นในเรื่องการทำบัญชีรับจ่ายยุ่งยาก เกินไป เป็นปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะงบประมาณและการเงิน เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งสำหรับการบริหารงานทุกอย่าง รวมทั้งการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนด้วย ดังนั้นถ้างบประมาณไม่พอแล้วย่อมมีผลกระทบต่อโครงการ ดังข้อ เสนอแนะในรายงานการประเมินโครงการการจัดอาหารกลางวัน พ.ศ. 2525

(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2526: 32) ที่ว่า ควรจัดสรร

งบประมาณเพิ่มเติมสำหรับโรงเรียนที่ล้มเลิกโครงการอาหารกลางวัน เพราะขาดทุน แต่มีความประสงค์จะจัดอีก และควรมีการระดมทุนจากหน่วยงาน เอกชนต่าง ๆ มาช่วยในการดำเนินโครงการ สำหรับครูมีความเห็นว่าเป็นปัญหาด้านงบประมาณ เป็นปัญหาอยู่ในระดับ

ปานกลางเกือบทุกข้อ ทั้งนี้เพราะครูกับผู้บริหารมองปัญหาที่คนละด้าน จะเห็นได้จากข้อมูลที่ว่า ครูเห็นว่า การซื้ออาหารอาหารเพื่อมาประกอบขายในราคาถูก เป็นปัญหาอยู่ในระดับมาก เพราะครูเป็นผู้ปฏิบัติจึงมองว่าเป็นปัญหามาก เนื่องจากสภาพปัจจุบันสินค้ามีราคาแพง

4.3 ปัญหาด้านสถานที่ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก ผู้บริหารและครูเห็นว่า เป็นปัญหาอยู่ในระดับมากในเรื่องผลผลิตทางการเกษตร ไม่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เพ็ญศรี ลักษณะงาย (2527: 88) ที่พบว่า โรงเรียนส่วนมากทำการเกษตรและนำผลผลิตมาใช้ในการประกอบอาหารกลางวัน แต่ไม่เพียงพอ นอกจากนี้ผลการประเมินโครงการอาหารกลางวัน พ.ศ. 2525 ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2526: 38) ที่พบว่า มีโรงเรียนเพียง ร้อยละ 29 ที่มีดำเนินงานด้านการเกษตรและนำผลผลิตไปใช้ในโครงการอาหารกลางวันได้ตลอดปี แต่นโยบายอาหารกลางวันในโรงเรียนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525: 418) ระบุให้ส่งเสริมการผลิตอาหารในโรงเรียน เพื่อใช้ประกอบอาหารกลางวันและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมีนโยบายการบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออาหารกลางวันในวิชากลุ่มการเรียนรู้และพื้นฐานอาชีพ ซึ่งสายหยุด จำปาทอง (2527: 3) กล่าวว่า "กิจกรรมการเกษตรเพื่อสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันมิใช่ทำได้เฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น เด็กควรจะได้ฝึกปลูกผักสวนครัวที่บ้านและนำผลผลิตที่ได้มาประกอบอาหารทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน" การสอนให้เด็กมีความรู้และสามารถปลูกพืชผักสวนครัวได้ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียนจะเป็นการช่วยเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการขาดแคลนผลผลิตทางการเกษตร เพื่อประกอบอาหารกลางวันในโรงเรียนได้

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านงบประมาณ ควรสนับสนุน ในด้าน เงินทุนหมุนเวียนและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดอาหารกลางวัน การจัดสรรงบประมาณควรพิจารณาตามสภาพของโรงเรียนแต่ละแห่ง โดยเฉพาะโรงเรียนในเขตพื้นที่ชนบทยากจน ควรพิจารณา และให้ความสนใจเป็นพิเศษ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งพัฒนาชนบทยากจน นอกจากนั้น

โรงเรียนควรหาเงินทุนเพิ่มเติมหรือทดแทนส่วนที่หมดไป เช่นการตั้งกองทุนอาหารกลางวัน และเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรของโรงเรียนให้มากขึ้นเพื่อขาย

2. การมีส่วนร่วมของชุมชน พยายามให้ชุมชนมีส่วนร่วมในโครงการอาหารกลางวัน โรงเรียนควรมีส่วนในการเตรียมกลุ่มพลังต่าง ๆ ในชุมชนได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มแม่บ้านอาสาสมัคร อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือ และสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชน ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดโครงการอาหารกลางวัน เช่น ใช้แรงงานจากผู้ปกครองในการจัดและประกอบอาหารกลางวัน ขอบริจาคผลผลิตทางการเกษตร เพื่อนำมาประกอบอาหารกลางวัน

3. ควรส่งเสริมกิจกรรมการเกษตรเพื่อสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนอย่างจริงจัง เพื่อให้ได้ผลผลิตพอเพียงที่จะใช้ประกอบอาหารกลางวัน หรืออาหารเสริมให้กับนักเรียน และควรมีการจัดอบรมผู้บริหารและครูในเรื่อง งานเกษตร เพื่อโครงการอาหารกลางวัน

4. ส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมระยะสั้น เกี่ยวกับการจัดโครงการอาหารกลางวัน เพื่อให้ครูมีความรู้ และสามารถจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ส่งเสริมการจัดบริการอาหารเสริมในโรงเรียนให้มากขึ้น และควรจัดบริการให้กับนักเรียนทุก ๆ วัน ที่เปิดเรียน เพื่อช่วยลดภาวะทุพโภชนาการในเด็กวัยเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการสำรวจสภาพการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน โดยการสังเกตควบคู่กับแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงในการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

2. ควรศึกษาความคิดเห็น เกี่ยวกับโครงการอาหารกลางวันของผู้บริหารการศึกษาในระดับอำเภอ และจังหวัด เช่น ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด หัวหน้าการ

ประณตศึกษาอำเภอ ศึกษานิเทศก์ เพื่อทราบแนวความคิดในการจัดโครงการอาหาร
กลางวัน

3. ควรศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน และผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดโครงการ
อาหารกลางวัน เพื่อนำมาปรับปรุงการจัดโครงการอาหารกลางวันให้สอดคล้องกับ
ความต้องการของนักเรียนและผู้ปกครอง

4. ควรศึกษาเปรียบเทียบปัญหาการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน
ประถมศึกษา เขตพื้นที่ชนบทยากจน กับ ชนบทไม่ยากจน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย